

T.C.
BAŐBAKANLIK
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

POLİTİKA DOKÜMANI
YETKİ ve KARAR ALMA SÜRECİNDE KADIN

2008, ANKARA

Bu politika dokümanı, Türkiye’de kadınların yetki ve karar alma sürecindeki durumunu analiz etmektedir. Doküman, KSGM tarafından diğer 6 politika dokümanı ile birlikte hazırlanmıştır. Söz konusu politika dokümanları eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar alma, sağlık, medya ve çevre alanlarını kapsamaktadır. Bu yedi politika dokümanı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013 için girdi olarak kullanılmıştır.

Yedi politika dokümanının tamamı şu bölümlerden oluşmaktadır: söz konusu alanda kadınların rollerinin önemini belirten giriş bölümü; ilgili alanda toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin geçmiş ve mevcut yasal çerçevenin özeti; ilgili ulusal ve yerel istatistikler temelinde erkeklere kıyasla kadınların mevcut durumunun kapsamlı analizi; toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılmasının önündeki engellerin sıralanması; uygulanan politikaların genel özeti; 2008-2013 yılları arasında uygulanacak eylem hedef ve stratejilerinin listesi.

Politika dokümanlarının içeriği, ilgili paydaşlarla yapılan bilgi ve görüş alış veriş sonucunda ortaya çıkmıştır. Öncelikle ilgili paydaşları, bu paydaşların rol ve sorumluluklarını belirlemek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013’te ele alınması gereken konuları değerlendirmek amacıyla Mart-Haziran 2007 arasında Haritalama Çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın ardından her bir alan için taslak politika dokümanları hazırlanmış ve bu dokümanlar çalışma gruplarında ilgili paydaşlarla tartışılmıştır. Ekim 2007’de gerçekleştirilen ilk çalışma grubu toplantısında katılımcılar, kadınların söz konusu alandaki mevcut durumu, mevcut hükümet politikaları ve kadınların durumunu iyileştirmek için gerçekleştirilen diğer faaliyetlerin genel bir özetini sunan taslak metne ilişkin görüşlerini dile getirme şansına sahip olmuştur. Şubat 2008’de gerçekleştirilen ikinci toplantıda aynı gruplar uygulanacak hedef ve stratejilerin ilk taslağını tartışmıştır. Dokümanlara son şekli verilirken katılımcıların yorumları dikkate alınmıştır.

Politika dokümanlarında sunulan gösterge ve istatistikler, toplumsal cinsiyet konusunda kaydedilen gelişmeyi izlemede referans noktası olarak kullanılacaktır. İlgili istatistikler iki yılda bir güncellenecek ve KSGM’nin web sitesinde (www.ksgm.gov.tr) yayımlanacaktır.

ISBN 978-975-19-4361-3

Eylül 2008 - Ankara

Grafik Tasarım: Erdener Esen - www.3etanim.com

Baskı: Fersa Ofset - www.fersaofset.com

İÇİNDEKİLER

1.	GİRİŞ	5
2.	YASAL ÇERÇEVE.....	6
3.	ÖNCEKİ VE MEVCUT POLİTİKALAR, PROGRAMLAR VE PROJELER.....	19
	KAYNAKÇA.....	26
	TABLO LİSTESİ	27
	EK LİSTESİ.....	27

AB Eşleştirme Projesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi

4. Bileşen

POLİTİKA DOKÜMANI

YETKİ VE KARAR ALMA SÜRECİNDE KADIN

1. GİRİŞ

Cinsiyetler arası eşitliğin temelini, toplumda mevcut olan fırsatlardan kadınlarla erkeklerin eşit yararlanma olanaklarının varlığı oluşturmaktadır. Siyasal karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı demokrasinin en önemli unsurlarından biridir. Ancak demokrasinin daha sosyal içerik kazandığı, farklılık ve çeşitlilik üzerinde daha fazla durulan içinde bulunduğumuz yüzyılda bile, karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığını iddia etmek zordur. Oysaki kadınların siyasi mekanizmalardaki varlığı hayati bir ihtiyaçtır. Bu nedenle kadınların daha fazla temsili için tasarlanan herhangi bir önlem, demokrasi teorisi ile çelişmeyeceği gibi kadın ve erkeklerin eşit temsil edilmesinin politik olarak önemli olduğu ve demokrasinin gruplar ve bu grupların farklılığını tanıması zorunluluğuna da işaret edecektir.

Kadınların siyasal karar mekanizmalarında eksik temsili, demokrasinin anlamına uygun bir biçimde çalışmasına imkan bırakmadığı gibi, bir insan hakkı olan “yönetime katılma” konusunda da, cinsler arası eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir. Bununla birlikte kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur. Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar alma süreçlerine toplumsal cinsiyet ana yaklaşımı yerleştirilmeden kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşamayacağı açıktır. Çünkü toplumsal fırsatların farklı toplum kesimleri arasında nasıl dağıtılacağı parlamento, hükümet ve politika belirleyen kamu kurumları gibi karar organlarında belirlenmektedir. Bu nedenle kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çabaların başlangıç noktası, yetki ve karar alma süreçlerine katılımı cinsler arası eşitliği sağlayan adımlar atmaktan geçmektedir. Bunun sağlanması aynı zamanda demokratik temsil niteliği ve demokratik süreç açısından da önem arz etmektedir.

Yetki ve karar alma süreçlerinde kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik atılacak adımlar aynı zamanda kadınların sorunları ve ihtiyaçlarıyla ilgili daha etkili çözüm önerilerinin geliştirilmesinin önünü açacaktır.

Son 20 yıldır, dünyanın çeşitli yerlerinde “cinsler arası eşitlik” ve “pozitif ayrımcılık” gibi kavramlar kullanılarak kadınların karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmelerini sağlayacak uluslar arası sözleşmeler ve ulusal politikalar uygulanmaktadır.

Pozitif ayrımcılık kavramı ilk kez 1970’li yıllarda uluslararası platformda gündeme gelmiştir. Pozitif ayrımcılık kavramı kadınların istihdama katılmamasının hem üretkenlik hem de alım gücü bakımından önemli bir kayıp olduğu gerçeğinden hareketle genellikle erkeklerin egemen olduğu sosyal, politik ve ekonomik alanda var olan eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır. Örneğin, eşit eğitim imkanları oluşturmak için kız çocuklarına eğitim bursu verilmesi politikaları uygulanmıştır. Kadınların siyasete eşit katılımı için bazı politik düzenlemeler yapılmış ve kadınların siyasete katılımını özendirmek için seçim kanunlarına özel hükümlerin eklenmesi konusunda bir tartışma başlamıştır. Konu 1975 yılında özellikle gündeme getirilerek kota uygulamalarının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Kısacası eşit toplumsal sonuçlar için üretilen eşitlik politikaları özel önlemler almayı gerektiren (pozitif ayrımcılık) politik açılımlardır. Ayrım yapmama ilkesi altında çözülemeyen sorunlar için bir açılım sunan bu politikalar toplumsal yaşamda eşitlik sağlanıncaya kadar yani sonuçlarda eşitliğe ulaşıncaya kadar dezavantajlı gruplardan yana özel önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır.

Bu dokümanda bundan sonraki bölümlerde öncelikle konuya ilişkin yasal çerçeve ortaya konulmakta ve Türkiye’de kadınların siyasette ve karar alma mekanizmalarında eksik temsil edilmesinin analizi yapılarak parlamento, yerel yönetimler, kamu kurum kuruluşları ve özel sektör olmak üzere karar alma mekanizmalarında kadının mevcut durumu tanımlanmaktadır. Mevcut durum tespitinin ardından önceki ve mevcut politikalara yer verilerek konuya ilişkin eylem hedef ve stratejilerine yer verilmiştir.

2. YASAL ÇERÇEVE

Türkiye’de, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne (CEDAW) Katılımın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 24 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış, 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olup, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu sözleşmenin “Geçici Olarak Alınan Özel Tedbirler” başlığını taşıyan 4. Maddesi;

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen gerçekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir.

2. Anneliği korumak amacıyla bu Sözleşmedeki tedbirler de dahil Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez.

“Oy Verme, Seçilme ve Katılma Hakkı” başlığını taşıyan 7. Maddesi ise;

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

- a. Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;
- b. Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;
- c. Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı.

düzenlemelerini içermektedir.

7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasamızın 90. Maddesi'ne “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır” hükmü eklenmiştir.

Anayasanın 67, 68 ve 70 inci maddeleri ile yerel ve milletvekili seçimlerinde “seçme ve seçilme”, “siyasi parti kurma”, usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma”, “halk oylamasına katılma”, “kamu hizmetlerine girme” hakları; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34 üncü maddelerinde ise “düşünce ve kanaat hürriyeti”, “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”, “basın hürriyeti”, “toplantı hak ve hürriyetleri” herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlara tanınmıştır.

“Siyasi partilerin kadın kolu kuramayacakları”na ilişkin yasa 23.07.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmıştır.

Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut değildir. Ayrıca 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. maddesinde “siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek cinsiyet de dahil ayrımcılık temelinde parti çalışmaları yapılması engellenmiştir.

21 Mayıs 2004 tarihinde 25469 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasanın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki 5170 Sayılı Kanunun 1. Maddesi ile “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” hükmü Anayasanın 10. Maddesine ikinci fıkra olarak eklenmiştir.

TÜRKİYE'DE KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADINLARIN MEVCUT DURUMUNUN TANIMLANMASI

Kadınların Siyasette ve Karar Alma Mekanizmalarında Eksik Temsil Edilmesinin Analizi

Yasalardaki eşitlikçi düzenlemelere rağmen, uygulamada eşitliğin sağlanamayacağını en somut biçimde siyasal düzlemde görmek mümkündür. Yetki ve karar alma süreçlerine kadınların katılımlarında; kadınların eğitim düzeyi, ekonomik durumları ve aile içi sorumlulukları belirleyici etkenlerdir. Siyasetin erkek egemen bir alan olarak toplumsal kabul görmesi, kadınların bu alana katılımlarında kısıtlayıcı olmaktadır.

Ülkemizde, eğitim düzeyindeki düşüklük, pek çok alanda olduğu gibi kadınların siyasal katılımını da olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Cinsler arası eşitliğin yalnız kadınların eşitlik bilincine ve istencine ulaşması ile gerçekleşmeyeceği; çocukların, erkeklerin, ailenin ve bir bütün olarak toplumun da bu konuda kadınların yanında yer alması gerektiği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alan eğitimin önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Öte yandan, çocuk, yaşlı, engelli bakımı konusunda destek mekanizmalarının yetersiz olması kadınların ev içi sorumluluklarını artırmakta, bu durum kadınların siyasi hayata aktif katılımlarının önündeki engellerden birini teşkil etmektedir.

Kadınların siyasette ve karar alma mekanizmalarında eksik temsil edilmesinin bir diğer nedeni ise siyasal sistem ve partilere ilişkin yapısal ve kültürel unsurlardır. Kadınların siyasi yaşama katılımını arttırmak için bir kanal olarak görülen siyasi partilerin kadın kollarının, karar alma süreçlerinde etkili birimler olarak değil, düşük siyasi getirisi olan ikincil birimler olarak örgütlendiği, partinin "ana kademe" karar organlarında söz ve karar yetkilerinin çok fazla olmadığı bazı sivil toplum kuruluşlarınca ifade edilmektedir. Bu çerçevede var olan siyaset anlayışı, adaylık süreçleri, siyasal yaşamın işleyişi ve örgütlenmesi, kadınların siyasal partiler içinde güçlü bir baskı grubu olarak örgütlenememeleri, kadınların siyasal rollerinin ve katılımlarının büyük ölçüde seçmenlikle sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Ancak, seçimlerde bazı siyasi partiler adaylık sürecinde kadınlardan daha düşük ücret talep ederek kadınların siyasal yaşama katılımlarının önündeki engellerden birini kaldırmak için ufak çapta da olsa bir girişimde bulunmaktadır. Bu yöntem diğer partilere oranla bu partilerdeki kadın milletvekili aday sayısı yükselten bir unsur olmaktadır. Bazı siyasi partilerin, 2007 parlamento seçimleri adaylık sürecinde kadın ve erkek adaylardan talep ettikleri ücretler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1 Parlamento Seçimlerinde Erkek ve Kadın Adaylık Ücreti

Siyasi Parti	Erkek adaylar için ücret (YTL)	Kadın adaylar için ücret (YTL)	Kadın Aday Adayı Sayısı
AKP	2000	2000	454
ANAP	500	0	697
CHP	3000	3000	246
DP	2000	500	458
EMEP	0	0	
GP	1000	100	980
HYP	1000	1000	
IP	0	0	
MHP	500	500	251

Kaynak: UNDP, Kadınların Siyasete Katılımı Projesi (2007).

SEÇİMLE GELİNEREN KURUMLARDA KADININ DURUMU

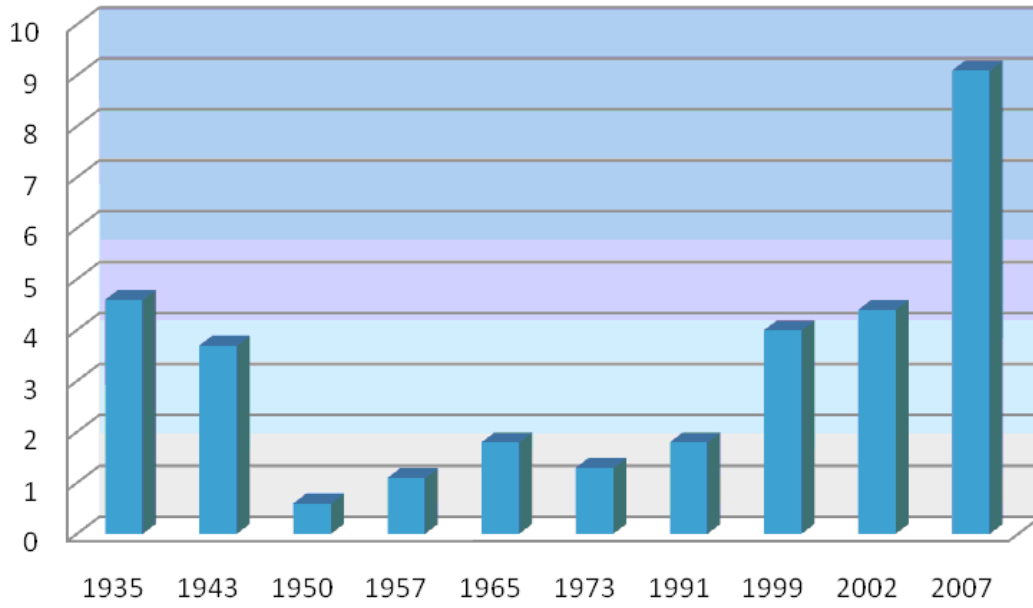
Kadınların Parlamentoda Temsili

Türkiye Cumhuriyetinde, dünyadaki pek çok ülkeden önce, 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında da milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını elde eden kadınlarımızın, hali hazırda yüksek bir siyasal katılım düzeyine ulaşmış oldukları söylenemez. 2007 Genel Seçim sonuçlarına göre TBMM'deki 550 milletvekilinden 50'si kadın olup, oransal olarak % 9,1'e tekabül etmektedir. Parlamentodaki kadın milletvekili oranlarının seçim yılları bakımından durumu Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2 Parlamentodaki kadın milletvekili oranları

SEÇİM YILI	PARLAMENTODAKİ MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN MİLLETVEKİLİ SAYISI	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
1935	395	18	4.6
1943	435	16	3.7
1950	487	3	0.6
1957	610	7	1.1
1965	450	8	1.8
1973	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1999	550	22	4.0
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1

Kaynak: KSGM Türkiye'de Kadının Durumu Raporu 2007.

Kaynak: KSGM Türkiye'de Kadının Durumu Raporu 2007.

2007 genel seçimlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının siyasal hayata katılım ve temsil konusunda yaptıkları kampanyaların duyarlılık artırdığı, bu duyarlılık sonucu 22 Temmuz 2007 seçimlerinde kadınların Cumhuriyet tarihinde ilk defa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde %9,1'lik bir oranla yer aldıkları görülmüştür. Bu oran Cumhuriyet tarihinin en yüksek oranı olmakla birlikte arzu edilen seviyeye halen ulaşılamamıştır.

Bazı siyasi partilerin 2002 ve 2007 seçimlerinde kadın aday sayılarına ilişkin veriler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3 Seçim listelerinde kadın aday sayısı ve oranları.

Parti Adı	Toplam kadın aday sayısı	Toplam Kadın Aday Oranı %	İlk 3 sırada kadın aday sayısı		İlk 3 sırada Kadın Aday Oranı %	1.sırada kadın sayısı		2.sırada kadın sayısı		3.sırada kadın sayısı		Toplam kadın aday sayısı	Kadın Aday sayısı Sayısının Toplam kadın aday sayısına oranı %	Kadın Aday sayısı Sayısının ilk 3 sıradaki kadın aday sayısına oranı %	Son 3 sırada kadın aday sayısı	Kadın aday sayısının son 3 sıradaki kadın sayısına oranı %
			2002	2007		2002	2007	2002	2007	2002	2007					
AKP	62	11,27	1	12	5,15	0	0	1	6	0	6	454	13,66	2,64	25	40,32
CHP	55	10,00	7	13	5,58	1	4	3	5	3	4	246	22,36	5,28	22	40,00
ANAP	88	16,00	16	25	10,73	2	6	4	13	10	6	697	12,63	3,59	52	59,09
DP	55	10,00	12	8	3,43	4	2	4	0	4	6	458	12,01	1,75	25	45,45
MHP*	41	7,45	2	5	2,15	1	1	0	0	1	4	251	16,33	1,99	16	39,02
GP	119	21,64	29	30	12,88	4	8	11	10	14	12	980	12,14	3,06	49	41,18

Kaynak: <http://www.ka-der.org.tr>

*MHP'ye ait toplam kadın aday sayısı kaynak olarak kullanılan tabloda 35 olarak yer almakta olup grup çalışmaları sırasında söz konusu parti temsilci tarafından düzeltilmiştir

2002 ile karşılaştırıldığında, listede yer alan kadınların nispi sayılarında açık bir artış olduğu görülmektedir. Ancak, partilerin aday gösterdiği kadın oranı halen yüzde 20'nin altındadır ve bu kadınlar genellikle kendilerini listelerde alt sıralarda bulmakta ve sonuç olarak aday gösterilen kadınların çoğunluğu meclise seçilememektedir.

2007 seçimlerinin ardından TBMM'ye giren toplam 50 Kadın Milletvekilinin partilere ve illere göre dağılımını içeren tablo EK:1'de yer almakta olup, AKP'de 30, CHP'de 9, MHP'de 2, DSP'de 1, DTP'de ise 8 kadın milletvekili bulunmaktadır.

Partilerin Meclisteki sandalye sayılarına göre bir değerlendirme yapıldığında ise AKP'nin 340 milletvekilinden 30'unun, CHP'nin 98 milletvekilinden 9'unun, MHP'nin 70 milletvekilinden 2'sinin, DSP'nin 13 milletvekilinden 1'inin, DTP'nin 20 milletvekilinden 8'inin kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre partiler arasında en yüksek kadın temsiliyetinin DTP'de olduğu bununla birlikte en düşük kadın temsiliyetinin ise MHP'de olduğu söylenebilir.

Kadın milletvekillerinin bölgelere göre dağılımı ise, Marmara Bölgesi 19, Güneydoğu Anadolu Bölgesi 9, Doğu Anadolu Bölgesi 6, Ege Bölgesi 6, İç Anadolu Bölgesi 5, Karadeniz Bölgesi 3, ve Akdeniz Bölgesi 2 olarak sıralanmaktadır.

Şekil 1 Kadın Milletvekili Oranlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Kadın Milletvekili oranlarında Marmara Bölgesi %38 ile başı çekmektedir. Bunun en büyük nedeninin 50 kadın milletvekilinden 16'sının Türkiye'nin en fazla nüfusa sahip olan ili, İstanbul Milletvekili olmasıdır.

Kadınların siyasette eksik temsili geçmişten günümüze kadar sürüp gitmekte olan global bir olgudur. Birleşmiş Milletler kaynaklarına göre kadınların değişik ülkelere ait parlamentoya katılım oranlarını gösterir tablo EK:2'de yer almaktadır.

Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında kadınların parlamentoya katılım oranları Türkiye'deki katılım oranlarından fazladır. En yüksek katılım oranları İskandinav ülkelerindedir. (İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka) Türkiye'ye yakın coğrafi bölgede olan Balkan ülkeleri değerlendirildiğinde ise kadınların siyasal katılımının Bulgaristan'da %22, Bosna Hersek'te %14, Yunanistan'da %13 olduğu görülmektedir. (2007 verileri) Bununla birlikte Ortadoğu ülkelerine

bakıldığında siyasal katılım oranları Suriye’de %12, İran’da %4 ile daha düşüktür. Bu veriler çerçevesinde Türkiye’deki katılım oranları değerlendirildiğinde ise Temmuz 2007 seçimleri sonrasında %9 oranıyla ancak komşu ülke İran’ın üzerinde bir siyasal katılım oranına ulaştığı söylenebilir.

Kadınların siyasetteki oranını arttırmak için sıklıkla uygulanan stratejilerden biri, siyasi partilerin uygun niteliklerde olmak üzere belirli bir oranda kadın aday göstererek kota uygulamalarıdır. Bu strateji; anayasa, seçim kanununda yapılan kota düzenlemeleri veya siyasi partilerin gönüllü kota uygulamaları şeklinde yürütülmektedir. Türkiye’de kadınların siyasi katılımını artırmak amaçlı kota uygulaması ile ilgili destekleyici ve karşı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir¹:

Karşıt Görüşler,

- Kota herkes için fırsat eşitliğine karşı olan bir uygulamayı getirir.
- Demokratik değildir çünkü seçmenler kimin seçileceğine karar veremezler.
- Siyasette cinsiyet önemli değildir aslolan seçilen kişinin bireysel donanımıdır.
- Seçilen kişiler belli bir grubun çıkarlarını değil ülkenin çıkarlarını temsil eder.
- Kota uygulaması olacak ise yalnızca kadınlar için olmaz, o zaman farklı gruplar için de kota uygulamak gerekir ki bu mümkün değildir.
- Aday listelerinde kota uygulamak seçmenin istediği adayı seçme özgürlüğünü kısıtlar.
- Farklı politik partilerden gelen kadınların mecliste oranı asgari eşiği geçse bile ortak hareket etmeleri mümkün değildir.

Destekleyici Görüşler,

- Kota fırsat eşitliğine karşı bir uygulama değildir, tersine fırsat eşitliği hakkının kullanılmasını sağlayacak özel önlemlerin alınmasıdır. Kota, kadınların eşit fırsatlardan erkekler kadar yararlanabilmelerini sağlamak için kadınları erkeklerle eşit noktaya getirmeyi amaçlar.
- Kota seçilmişler arasında yer alan az sayıda kadının üzerindeki sorumluluğu daha fazla kadınla paylaşmalarını sağlayacaktır.
- Kadınlar yurttaş olarak eşit temsil hakkına sahip olmalıdır.
- Kadınların deneyimleri siyasi yaşam için gereklidir.
- Seçim eğitim donanımı ile ilgili değil, temsiliyetle ilgilidir.

¹ Aysun SAYIN, Kota El Kitabı “Geçici Özel Önlem Politikası:Kota” Ka-der yayınları,Ankara, Ağustos 2007.

- Kadınlar erkekler kadar donanımlıdır ancak toplumsal olarak ikincil rollerde görüldüğü için donanımları göz ardı edilmektedir.
- Partiler adayları belirler, seçmenler oylarıyla kimin seçileceğini belirler. Kota bu gerçek karşısında seçmenin özgürlüğünü kısıtlamaz.

Kadınların Yerel Düzeyde Temsili

Yerel yönetimler demokrasinin gelişmesinde; ayrıca kadınların karar alma mekanizmalarına katılımında anahtar bir role sahiptir. Kadınlar, yerel düzeyde alınan kararların toplumsal cinsiyete daha fazla duyarlı olmasını sağlamak için kararları etkileyebilir. Ancak Türkiye’de kadınların siyasal yaşama katılımının ilk basamağı kabul edilebilecek yerel yönetimlerde de temsili sınırlıdır. Yerel yönetimler bazında Mart 2004 seçimlerine göre mevcut durum aşağıdaki gibidir:

Tablo 4 Yerel yönetimlerde kadın

	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
2004			
Belediye Başkanı	18	3225	0,6
Belediye Meclis Üyesi	817	34477	2,3
İl Genel Meclisi Üyesi	57	3208	1,8
1999			
Belediye Başkanı	18	3215	0,6
Belediye Meclis Üyesi	541	34084	1,6
İl Genel Meclisi Üyesi	44	3122	1,4

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2007).

Tablo 4’ten de anlaşılacağı gibi 2004 seçimlerinde 1999 seçimlerine göre kadın Belediye Meclis Üyesi sayısı yaklaşık %51 artmıştır. Kadın Belediye Başkanı sayısı değişmezken İl Genel Meclisi Üyesi kadın sayısında da %29 oranında bir yükseliş söz konusudur. Ancak genel olarak bakıldığında kadınların yerel yönetimlerdeki temsiline çok düşük olduğu gözlenmektedir. Demokrasinin ve siyasi yaşamın ilk adımı sayılabilecek yerel yönetimlerde kadınların bu derece düşük temsili üzerinde titizlikle çalışılması gereken ciddi bir husustur.

2004 yılında seçilmiş olan 18 kadın belediye başkanlarından sadece bir tanesi il belediye başkanı olup, diğerleri ilçe ve belde düzeyindeki belediyelerden seçilmişlerdir. Bu belediye başkanlarının illere ve partilere göre dağılımını gösteren tablo EK 3’de yer almaktadır.

Ulusal düzey ile karşılaştırıldığında yerel düzeydeki kadın katılımının daha düşük olduğu görülmektedir. Kadınların siyasete katılımlarının ilk basamağını oluşturan muhtarlık ve ihtiyar heyetlerinde kadın oranlarının ne olduğu konusunda verilere ulaşılamamaktadır. Bu durum bu konuda cinsiyet temelli veri üretilmesi gerekliliği olduğuna işaret

etmektedir. (Resmi olmayan kaynaklardan edinilen bilgiye göre Türkiye’de toplam muhtar sayısı 52.929’dur. Ancak bu sayı içindeki kadın oranı bilinmemektedir.)

KAMU YÖNETİMİNDE LİDERLİK POZİSYONLARINDA KADININ DURUMU

Yönetim, tüm bireylerin ortak katkı ve işbirliğini gerektiren bir eylemdir. Kadınların kamu yönetiminde liderlik pozisyonlarına yükselmeleri toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara yerleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Kadınların bilgi, beceri ve duyarlılıklarının yönetim kademelerine yansıtılmaması hayatın her alanında sürdürülebilir kalkınmaya ulaşılabilmesini engelleyen bir unsurdur. Aynı nitelikteki yöneticilerin liderlik pozisyonlarına atanmasında kadınların tercih edilmesi, kadınların ilerlemesinde odak rollerden biridir. Aşağıda kamu sektöründe liderlik pozisyonundaki kadınların çeşitli gruplar itibarıyla durumu verilmektedir.

Kadınların bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki durumu

Tablo 5 Kadınların bürokrasi içerisindeki durumu

ÜN VAN I	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Müsteşar	0	19	0
Müsteşar Yardımcısı	2	79	2,5
Vali	0	155	0
Vali Yardımcısı*	5	408	1,2
Genel Müdür	7	177	3,9
Genel Müdür Yardımcısı	34	514	6,6
ARA TOPLAM	48	1352	3,6
Başkan	9	131	6,8
Başkan Yardımcısı	5	57	8,7
Genel Sekreter	3	10	30
Genel Sekreter Yardımcısı	2	8	25
Daire Başkanı	280	1979	14,1
Daire Başkan Yardımcısı	24	318	7,5
Bölge Müdürü	11	422	2,6
Kaymakam*	16	857	1,8
Müdür	1737	10839	16
Müdür Yardımcısı	2118	7731	27,3
GENEL TOPLAM	4253	23704	17,9

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı (2007)

*Vali Yardımcısı ve Kaymakam unvanları ile ilgili sayılar İçişleri Bakanlığında alınarak tabloya yansıtılmıştır.

Kamu yönetiminde liderlik pozisyonlarında kadınların sayısı bir önceki Ulusal Eylem Planı'nda (1996) yer alan verilerle karşılaştırıldığında tüm alanlarda bir artış gözlenmektedir. Ancak Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Vali, Vali Yardımcısı, Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı gibi kamu yönetiminin en üst düzeydeki unvanlarına haiz kadınların sayısı son derece sınırlıdır.

Yüksek yargı organlarında kadın personel durumu

Tablo 6 Danıştay Başkanlığında Kadın Personel durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Başkan	1	1	100
Başsavcı	1	1	100
Başkan Vekili	1	2	50
Daire Başkanı	2	13	15,3
Üye	36	76	47,3
Savcı	16	38	42,1
Tetkik Hakimi	94	237	39,6
Anayasa Mahkemesi Geçici Raportörü	1	3	33,3
TOPLAM	152	371	40,9

Kaynak: Danıştay Başkanlığı (Nisan 2007).

Tabloya bakıldığında Danıştay Başkanlığında çalışan kadınların Üye, Savcı ve Tetkik Hakimliği kadrolarında önemli oranlarda yer aldıkları ancak halen eşitsizlik söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte üst düzey yöneticilik kadrolarında ise kadınların yer alıyor olması dikkat çekmektedir.

Tablo 7 Yargıtay Başkanlığında Kadın Personel durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Başkan	0	1	0
Cumhuriyet Başsavcısı	0	1	0
Başkan Vekili	0	2	0
Daire Başkanı	2	34	5,8
Üye	41	250	16,4
Tetkik Hakimi	203	448	45,3
Yargıtay Cumhuriyet Savcısı	10	119	8,4
TOPLAM	256	855	29,9

Kaynak: Yargıtay Başkanlığı (Nisan 2007).

Tablo 7 Yargıtay Başkanlığında çalışan kadınların ağırlıklı olarak Tetkik Hakimliği kadrosunda görev yaptıkları Üye ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı kadrolarında düşük oranlarda yer aldıklarını göstermektedir.

Tablo 8 Sayıştay Başkanlığında Kadın Personel durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Başkan	0	1	0
Daire Başkanı	0	8	0
Üye	2	39	5,1
Denetçi	157	663	23,6
TOPLAM	159	711	22,3

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı (Mayıs 2007).

Tablo 8'e bakıldığında Sayıştay Başkanlığında çalışan kadınların en yüksek oranda Denetçi kadrosunda görev yaptıkları (%23,6) ve Başkan, Daire Başkanlığı ve Üye kadrolarında ağırlıklı olarak erkeklerin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 9 Anayasa Mahkemesi Başkanlığında Kadın Personel durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Başkan	0	1	0
Başkan Vekili	0	1	0
Üyeler	2	15	13,3
Raportörler	5	23	21,7
Müdürler	5	11	45,4
TOPLAM	12	51	23,5

Kaynak: Anayasa Mahkemesi Başkanlığı (Mayıs 2007).

Anayasa Mahkemesinde (Tablo 9) Üyelik, Raportörlük ve Müdürlük kadroları arasında kadınların müdür kadrolarında yoğunlaştıkları görülmektedir.

Ayrıca Barolar Birliği'ne kayıtlı toplam 57.552 avukatın 18.947'si kadındır ve bu rakam oransal olarak yaklaşık %33'e tekabül etmektedir.

Dışişleri Bakanlığında çalışan kadın personel durumu

Tablo 10 Dışişleri Bakanlığında çalışan kadın personel durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Meslek Memuru	239	945	25,2
İdari Memur	196	490	40
Haberleşme Teknik Personeli	1	133	0,75
Hukuk Müşaviri	16	28	57,1
Uzman Müşavir	3	14	21,4
Danışman	4	18	22,2
Güvenlik Ataşesi	16	379	4,2
Merkez memuru	231	576	40,1
Mahalli Katip	14	38	36,8
Sözleşmeli Personel	897	2365	37,9
TOPLAM	1617	4986	32,4

Kaynak: Dışişleri Bakanlığı (Temmuz 2007).

Dışişleri Bakanlığında Büyükelçi unvanlı toplam meslek memuru sayısı 166'dır. Bunların 15'i kadındır ve yurtdışında görevli 7 kadın Büyükelçimiz vardır. Başkonsolos unvanıyla yurtdışında toplam 58 meslek memuru görev yapmaktadır ve bunlardan 2'si kadındır. Ayrıca uluslararası örgütler nezdindeki Daimi Temsilciliklerimizde diplomatik statüyü haiz 182 personelin 49'u kadındır.

Akademik personelde kadının durumu

Tablo 11 Akademik personelde kadının durumu

ÜNVANI	KADIN	TOPLAM	TOPLAM İÇİNDEKİ PAY (%)
Rektör	5	93	5,3
Dekan	82	648	12,6
ARA TOPLAM	87	741	11,7
Profesör	3464	12773	27,1
Doçent	1906	6150	30,9
Yardımcı Doçent	5252	15844	33,1
Öğretim Görevlisi	5536	14628	37,8
Araştırma Görevlisi	13958	30497	45,7
Okutman	3750	6472	57,9
GENEL TOPLAM	33953	87105	38,9

Kaynak: Yüksek Öğretim Kurumu (2007).

Tablo 11’de görüldüğü üzere kadınların akademik kadrolarda yer alma oranları diğer ülke verileri ile karşılaştırıldığında da oldukça iyi durumdadır. Ancak buradaki sorun, kadınların araştırma görevliliği, okutman gibi kadrolarda yoğunlaşmış olmaları ve rektör, dekan gibi üst düzey pozisyonlarda istenilen ölçüde yer almamalarıdır.

Tüm bu tablolardan yola çıkarak kamu yönetiminde en üst düzeyde görev yapan kadınların sayısının az olduğu sonucuna varılabilir.

ÖZEL SEKTÖRDE LİDERLİK POZİSYONLARINDA KADININ DURUMU

Kadının toplumdaki yerini güçlendirmek ve ekonomide hak ettiği yeri almasını sağlamak, gerek kamuda gerekse özel sektörde karar alma mekanizmalarına katılımı ile doğru orantılıdır.

Bazı Sivil Toplum kuruluşlarınca Türkiye çapındaki kadın girişimciler eğitilerek ve iş hayatına yeni başlayan iş kadınları desteklenerek kadın girişimciliğinin geliştirilmesi konusunda aktif çalışmalar yürütülmektedir.

2006 Dünya Ekonomik Forumu’na sunulan “Küresel Cinsiyet Eşitliği 2006 Raporu”na göre Türk işletmelerinde kadınların liderlik pozisyonlarına terfi edebilme imkanları birçok AB ve OECD ülkesinden daha yüksektir.²Kadınların işletmelerde liderlik pozisyonlarına yükselebileme imkanlarına ilişkin tablo EK:4’de yer almaktadır. Bu tabloya göre Türkiye uluslararası sıralamada 115 ülke arasında 57’nci sıraya yerleşerek birçok Avrupa ülkesini geride bırakmıştır.

Avrupa Komisyonu’nun “Karar Alma Süreçlerinde Kadınlar ve Erkekler 2007 Raporunu” incelediğimizde özel sektörde üst düzey karar alma mekanizmalarında yer alan kadın oranının kamu sektörüne göre daha iyi olduğu açıktır. Ancak; özel sektörde liderlik pozisyonundaki kadınların sayısı hala istenilen düzeyde değildir.

Sendikalar, kadın çalışanların sorunlarını inceleyen ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik öneriler hazırlayan, kadınların katılımını özendirilen ve fırsat eşitliğini teşvik eden kurumlardan biridir. Üç işçi konfederasyonu (DİSK, TÜRK İŞ ve HAK İŞ) ile Kamu Sen ve Memur Sen’in yönetim kurullarında kadın yönetici yoktur. Sadece KESK’in genel merkez Yönetim Kurulunda iki kadın üye bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerine göre, yirmi sekiz işkolunda faaliyet gösteren 91 sendika başkanının, sadece beşi kadındır. Sendikaların yönetim kurullarında kadın temsili son derece sembolik düzeydedir. Toplam 481 yönetim kurulu üyesinin yalnızca 32’si kadındır. Kamu çalışanları sendikaları görece olarak daha iyi durumdadır. Bu alandaki 51 sendikadan 5’inin genel başkanı, 325 merkez yöneticisinin ise 26’sı kadındır.

2 Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, “OECD Ülkelerinde Kadınlar ve Erkekler” Ankara, 2008.

3. ÖNCEKİ VE MEVCUT POLİTİKALAR, PROGRAMLAR VE PROJELER

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne ilgili tarafların katılımı ile 1996 yılında oluşturulan Ulusal Eylem Planında “Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar” başlıklı bölümde üç hedef belirlenmiştir.

Bunlardan ilki kadınların yetki ve karar alma mekanizmalarına katılımını güçlendirecek yasaların çıkarılmasıdır. Bu konuda gerek devlet gerekse sivil toplum örgütleri tarafından öncelikle kadınların varolan yasal hakları konusunda bilinçlendirilmeleri daha sonra uluslararası sözleşmelere uygun olarak ulusal mevzuatta düzenleme çalışmalarının yapılması öngörülmüştür.

İkinci hedefte, kadınların yetki ve karar alma süreçlerine eşit ulaşımları ve etkin katılımlarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu hedefe yönelik kamu sektöründe kadınların yönetime katılmasının önündeki bürokratik engellerin kaldırılması, özel sektörde kadının üst düzey pozisyonlara özendirilmesi gibi çalışmalar yapılması ifade edilmiştir.

Üçüncü olarak kadınların siyasal yaşama etkin katılımlarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu hedef için ise kota sisteminin yaratılması, siyasi parti yöneticilerinin seçimi sırasında cinsiyete dayalı bir ayrımcılığın ortaya çıkmaması için çalışmalar yapılması, etkin siyaset yapmak isteyen kadınların maddi açıdan desteklenmesi gibi faaliyetler öngörülmüştür.

Ayrıca, Türkiye'nin “Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu”nda kadınların durumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak başlığı altında Türkiye’de kadınların siyasal karar alma sürecinde yeteri kadar temsil edilmediği belirtilmiş olup toplumsal cinsiyete duyarlı ve toplumsal cinsiyet dengesini gözetken kanunların oluşturulması; ailede, işyerinde, politik ve sivil haklar arenasında, sosyal ve kültürel hayat içerisinde eşitlik elde edebilmek için her iki cins için eşit haklar ve fırsatların tanımlanarak bir stratejinin yürürlüğe konulması gerektiği vurgulanmıştır.

2001-2005 yıllarını kapsayan 8. Beş yıllık Kalkınma Planında kadınların toplumsal konumlarının güçlendirilmesi, etkinlik alanlarının genişletilmesi ve eşit fırsat ve imkanlardan yararlanmalarının sağlanması için karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımı hedeflenmiştir.

Son yıllarda özellikle Sivil Toplum Kuruluşlarının kadınların siyasal yaşama katılımları yönünde yürüttükleri çalışmalar sonucunda gerek kadınların taleplerinde gerekse partilerin kadın adaylara yer vermesinde önemli duyarlılık oluşmuştur. Bu gelişim gelecek açısından umut vermektedir.

Eylem Hedef ve Stratejileri

Hedef 1 : Yetki ve Karar Alma Süreçlerinde Kadın Temsiliyetinin Artırılması İçin Farkındalık Yarattırılacak, Bilgi ve Bilinç Düzeyi Artırılacaktır.

STRATEJİLER	SORUMLU KURUM KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM – KURULUŞLARI
1.1.Kadınların panel, seminer, konferans, kitap, broşür vb. araçlarla detaylı bir şekilde siyasal hak ve ödevleri konusunda bilgilendirilmesi	KSGM	Medya Kuruluşları, Üniversiteler, STK'lar
1.2. Parlamentoda, yerel yönetimlerde ve muhtarlık görevlerinde kadınların yer almasının önemi hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi	KSGM	İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Medya Kuruluşları, Üniversiteler, STK'lar
1.3. Gerek özel sektör gerekse kamuda kadınların karar alma mekanizmalarında yer aldığı olumlu rol modellerinin tanıtılması için çalışmalar yapmak	TRT	Kamu Kurum ve Kuruluşları KSGM Özel Sektör, TÜSİAD, Üniversiteler, STK'lar
1.4. Kamu sektöründe yetki ve karar alma mekanizmalarının her düzeyinde cinsiyet temelli verilerin düzenli olarak toplanması ve yayımlanması	Devlet Personel Başkanlığı	TÜİK, Kamu Kurum ve Kuruluşları, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Odaları
1.5. Kadınların parlamentoda ve yerel yönetimlerde temsilini artırmak üzere tüm toplumsal tarafların katılacağı tartışma ortamlarının oluşturulması ve çıktıların topluma duyurulması	KSGM	Üniversiteler, Medya Kuruluşları, STK'lar
1.6. Kadınların siyasete katılımı konusunda farkındalık yaratmak için toplumun farklı kesimlerinden kadınları bir araya getiren platformlar olan kadın konseyleri ile birlikte yerel seviyede çalışılması	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler YG 21 Kadın Meclisleri	Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Kent Konseyleri Çatısı Altında Çalışan Kadın Çalışma Grupları, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK'lar

Hedef 2 : Kadınların siyasal hayata katılımı ile yetki ve karar alma süreçlerinde yer almasına katkıda bulunacak düzenlemeler yapılacaktır.

STRATEJİLER	SORUMLU KURUM KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM – KURULUŞLARI
2.1.Yerel yönetimler kapsamında ülkemizde sayısı 40 civarında olan kadın meclisi sayısının artırılması ve bu meclislerde alınan kararların uygulamaya yansıtılmasının sağlanması	Yerel Yönetimler	İçişleri Bakanlığı, KSGM, Üniversiteler, STK'lar
2.2. İşçi-işveren sendika ve konfederasyonları ile meslek odalarında var olan kadın birimlerinin etkinliğinin artırılması	İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Odaları	KSGM
2.3. Kadın birimleri olmayan işçi-işveren sendika ve konfederasyonları ile meslek odalarında bu birimlerin kurulması	İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Odaları	KSGM
2.4. Yetki ve karar alma süreçlerine hazırlamak üzere, eğitimde kız çocuklarının özellikle sınıf başkanlığı ve okul temsilciliği gibi görevlerde yer alması için teşvik edilmesi	MEB	KSGM, Okul Yönetimleri, STK'lar

Hedef 3 : Kamu politikaları kadın-erkek eşitliğini sağlar hale getirilecektir.

STRATEJİLER	SORUMLU KURUM KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM – KURULUŞLARI
3.1. Kamu kuruluşlarında orta ve üst düzey yönetici atamalarında kadın-erkek eşitliğini gözetecek yaklaşımların benimsenmesi	Kamu Kurum ve Kuruluşları	
3.2. Çalışma hayatında yönetici konumdaki kadın sayısının artması için gerekli desteğin sağlanması	Kamu Kurum ve Kuruluşları	İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Özel sektör

EK 1 23. DÖNEM KADIN MİLLETVEKİLERİ (TBMM verilerinden derlenmiştir)

Sıra No	İli	Adı Soyadı	Partisi
1	ADANA	Fatoş GÜRKAN	AKP
2	ADANA	Nevin GAYE ERBATUR	CHP
3	AĞRI	Fatma SALMAN KOTAN	AKP
4	AKSARAY	İlknur İNCEÖZ	AKP
5	ANKARA	Zeynep DAĞI	AKP
6	ANKARA	Aşkın ASAN	AKP
7	ANKARA	Nesrin BAYTOK	CHP
8	AYDIN	Özlem ÇERÇİOĞLU	CHP
9	BALIKESİR	Ayşe AKBAŞ	AKP
10	BATMAN	Ayla AKAT ATA	DTP
11	BURSA	Canan CANDEMİR ÇELİK	AKP
12	DENİZLİ	Selma Aliye KAVAF	AKP
13	DIYARBAKIR	Gültan KIŞANAK	DTP
14	DIYARBAKIR	Aysel TUĞLUK	DTP
15	ERZURUM	Fazilet Dağcı ÇIĞLIK	AKP
16	GAZİANTEP	Özlem MÜFTÜOĞLU	AKP
17	GAZİANTEP	Fatma ŞAHİN	AKP
18	IĞDIR	Pervin BULDAN	DTP
19	İSTANBUL	Sebahat TUNCEL	DTP
20	İSTANBUL	Ayşe Jale AĞIRBAŞ	DSP
21	İSTANBUL	Meral AKŞENER	MHP
22	İSTANBUL	Necla ARAT	CHP
23	İSTANBUL	Birgen KELEŞ	CHP
24	İSTANBUL	Fatma Nur SERTER	CHP
25	İSTANBUL	Bihlun TAMAYLIGİL	CHP
26	İSTANBUL	Güldal AKŞİT	AKP
27	İSTANBUL	Nimet ÇUBUKÇU	AKP
28	İSTANBUL	Alev DEDEGİL	AKP
29	İSTANBUL	Ayşenur BAHÇEKAPILI	AKP
30	İSTANBUL	Halide İNCEKARA	AKP
31	İSTANBUL	Canan KALSIN	AKP
32	İSTANBUL	Mesude Nursuna MEMECAN	AKP
33	İSTANBUL	Özlem PİLTANOĞLU TÜRKÖNE	AKP
34	İSTANBUL	Edibe SÖZEN	AKP
35	İZMİR	Şenol BAL	MHP
36	İZMİR	Canan ARITMAN	CHP
37	İZMİR	Şükran Güldal MUMCU	CHP
38	İZMİR	Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel	AKP
39	KOCAELİ	Azize Sibel GÖNÜL	AKP
40	KONYA	Ayşe TÜRKMENOĞLU	AKP
41	MALATYA	Öznur ÇALIK	AKP
42	MARDİN	Gönül Bekin ŞAHKULUBEY	AKP
43	MARDİN	Emine AYNA	DTP
44	SAMSUN	Birnur ŞAHİNOĞLU	AKP
45	ŞANLIURFA	Çağla AKTEMUR ÖZYAVUZ	AKP
46	ŞİRNAK	Sevahir BAYINDIR	DTP
47	TOKAT	Dilek YÜKSEL	AKP
48	TRABZON	Safiye SEYMENOĞLU	AKP
49	VAN	Gülşen ORHAN	AKP
50	VAN	Fatma KURTULAN	DTP

EK 2 Kadınların Değişik Ülkelere Ait Parlamento Katılım Oranları

ÜLKE	1995	1999	2004	2006	2007
Afganistan	27	27
Arjantin	22	28	34	35	35
Ermenistan	5	5	5
Avustralya	10	22	25	25	25
Avusturya	24	26	34	34	32
Azerbaycan	2	12	11	11	11
Belçika	12	23	35	35	35
Bosna Hersek	4	...	17	17	14
Brezilya	7	6	9	9	9
Bulgaristan	13	11	26	22	22
Kamerun	12	6	9	9	9
Kolombiya	11	12	12	...	8
Kosta Rika	14	19	35	39	39
Hırvatistan	6	8	18	22	22
Çek cumhuriyeti	10	15	17	16	16
Danimarka	33	37	38	37	37
Estonya	13	...	19	19	24
Finlandiya	34	37	38	38	42
Fransa	6	11	12	12	12
Almanya	26	31	32	32	32
Yunanistan	6	6	14	13	13
Macaristan	11	8	10	10	10
Hindistan	8	8	8	8	8
Endonezya	12	...	11	11	11
İran	3	5	3	4	4
İrlanda	13	12	13	13	13
İsrail	9	12	15	14	14
İtalya	15	11	12	17	17
Jamaika	12	13	12	12	12
Japonya	3	5	7	...	9
Lüksemburg	20	17	20	23	23
Meksika	14	17	23	...	23
Hollanda	31	36	37	37	37
Yeni Zelanda	21	29	28	32	32
Norveç	39	36	36	38	38
Portekiz	9	13	19	21	21
Rusya	13	10	10	10	10
Romanya	4	7	11	11	11
Slovenya	14	8	12	12	12
İsveç	40	43	45	45	47

ÜLKE	1995	1999	2004	2006	2007
İspanya	16	22	36	36	36
İsviçre	18	21	25	25	25
Suriye	10	10	12	12	12
Tayland	6	6	9	...	9
Tunus	7	7	23	23	23
TÜRKİYE	2	4	4	4	9
Ukrayna	4	8	5	7	9
İngiltere	10	18	18	20	20
Amerika	11	13	14	15	16

Kaynak: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/indwm/tab6a.htm>

Not: Yukarıda yer alan veriler Mart 2007 tarihine göre verilmiştir. Sadece Türkiye için Temmuz 2007 verisi kullanılmıştır.

EK 3 2004 YILINDA SEÇİLMİŞ KADIN BELEDİYE BAŞKANLARI

SIRA NO	İLİ	BELEDİYESİ	BELEDİYE BAŞKANIN ADI SOYADI		PARTİSİ
1	ADANA	KÜÇÜKDİKİLİ	Leyla	GÜVEN	SHP
2	AĞRI	DOĞUBEYAZIT	Mukaddes	KUBİLAY	SHP
3	BARTIN	KOZCAĞIZ	Meliha	OKUTAY	CHP
4	BURDUR	KIZILKAYA	Canan	ATASOY	AKP
5	DİYARBAKIR	BAĞLAR	Yurdusev	ÖZSÖKMENLER	DTP
6	DİYARBAKIR	BİSMİL	Şükran	AYDIN	DTP
7	GİRESUN	DOĞANKENT	Nazmiye	KABADAYI	AKP
8	HATAY	KÜÇÜKDALYAN	Lina	CİLLİ	SHP
9	HATAY	YEŞİLKÖY	Fatma	GÖREN	AKP
10	İZMİR	SEYREK	Nurgül	UÇAR	CHP
11	KIRKLARELİ	KAVAKLI	İnci	TUNÇ	CHP
12	MARDİN	KIZILTEPE	Cihan	SİNCAR	DTP
13	MARDİN	MAZIDAĞI	Nuran	ATLI	DTP
14	MARDİN	SÜRGÜCÜ	Zeyniye	ÖNER	DTP
15	SİVAS	İNKIŞLA	Hilal	YILDIZ	DYP
16	TUNCELİ	TUNCELİ	Songül	EROL ABDİL	DTP
17	UŞAK	HASKÖY	Aynur	YURTSEVER	CHP
18	VAN	BOSTANIÇI	Gülcihan	ŞİMŞEK	DTP

EK 4 Kadınların işletmelerde liderlik pozisyonlarına yükselebilme imkanları

Ülkeler	Sıra No
Finlandiya	11
Yeni Zelanda	12
Kanada	18
Norveç	20
ABD	26
İsveç	28
Hindistan	29
Danimarka	30
İrlanda	32
Avustralya	42
Bulgaristan	46
İngiltere	56
Türkiye	57
Çin	62
Rusya	64
Romanya	65
İsviçre	73
Hollanda	74
Portekiz	75
Avusturya	77
Japonya	81
Almanya	85
Macaristan	87
Güney Kore	89
Brezilya	91
Belçika	93
Yunanistan	94
Şili	95
Çek Cum.	96
Polonya	102
Arjantin	106
Meksika	107
Fransa	108
İtalya	109
İspanya	110
TOPLAM	115

Kaynak: TİSK.

KAYNAKÇA

1. ALKAN, Ayten “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?” (<http://kasaum.ankara.edu.tr/gorsel/dosya/>)
2. Avrupa Birliğine Giriş Sürecini İzleme Programı “Kadınlar ve Erkekler İçin Eşit Fırsatlar: Türkiye” Açık Toplum Enstitüsü-Türkiye, Aralık 2004
3. DPT, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu “Toplumda Kadın Katılımı” Ankara, 2000
4. Kadınların Kamu Hayatına Katılımının Güçlendirilmesi ve GODKA Bölgesinde
5. Demokratik Gelişme Uluslararası Sempozyum Raporu, İstanbul, 2005
6. Kadın Sorunlarına Çözüm Arayış Kurultayı ,KA-DER Yayınları, 2004
7. KSSGM, 1996 Ulusal Eylem Planı, Ankara 1998
8. ÖZOK, Özdemir “Siyasal Partiler ve Demokrasi” http://www.barobirlik.org.tr/tbb/baskan/konusmalar/050501_elegans.aspx
9. “Pozitif Ayrımcılıktan Pozitif Aksiyona” (<http://www.ntvmsnbc.com/news/31344.asp>)
10. SAYIN, Aysun, Kota El Kitabı “Geçici Özel Önlem Politikası: Kota”, KA-DER Yayınları, 2007
11. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, “OECD Ülkelerinde Kadınlar ve Erkekler” Ankara, 2008
12. “Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar” KA-DER Yayınları, 2004
13. UNDP, Kadınların Siyasete Katılımı Projesi

TABLO LİSTESİ

TABLO 1	PARLAMENTO SEÇİMLERİNDE ERKEK VE KADIN ADAYLIK ÜCRETİ.....	9
TABLO 2	PARLAMENTODAKİ KADIN MİLLETVEKİLİ ORANLARI.....	9
TABLO 3	SEÇİM LİSTELERİNDE KADIN ADAYI SAYISI VE ORANLARI.....	10
TABLO 4	YEREL YÖNETİMLERDE KADIN	13
TABLO 5	KADINLARIN BÜROKRASI İÇERİSİNDEKİ DURUMU	14
TABLO 6	DANIŞTAY BAŞKANLIĞINDA KADIN PERSONEL DURUMU	15
TABLO 7	YARGITAY BAŞKANLIĞINDA KADIN PERSONEL DURUMU	15
TABLO 8	SAYIŞTAY BAŞKANLIĞINDA KADIN PERSONEL DURUMU.....	16
TABLO 9	ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINDA KADIN PERSONEL DURUMU	16
TABLO 10	DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINDA ÇALIŞAN KADIN PERSONEL DURUMU.....	17
TABLO 11	AKADEMİK PERSONELDE KADININ DURUMU.....	17

EK LİSTESİ

EK 123.	DÖNEM KADIN MİLLETVEKİLERİ (TBMM VERİLERİNDEN DERLENMİŞTİR).....	22
EK 2	KADINLARIN DEĞİŞİK ÜLKELERE AİT PARLAMENTOYA KATILIM ORANLARI	23
EK 3	2004 YILINDA SEÇİLMİŞ KADIN BELEDİYE BAŞKANLARI	24
EK 4	KADINLARIN İŞLETMELERDE LİDERLİK POZİSYONLARINA YÜKSELEBİLME İMKANLARI.....	25

